

YUQORI SINF O'QUVCHILARINI BADIY ADABIYOTGA QIZIQTIRISH YO'LLARI

Salomova Muhayyo Abdullayevna

265- maktab, Yunusobod Ona tili va adabiyoti fani o'qituvchisi

Annotatsiya : *Ma'lumki, inson tafakkuri yordamida ko'zi bilan ko'rganlaridan ko'proq narsalarni bilib oladi. Faqat ko'rganimizga tayangan ta'limda esa o'quvchidan qancha ko'rgan bo'lsa shuncha bilish talab qilinadi. Bu hol o'quvchining bilimini chegaralab, toraytirib qo'yadi. Ta'limni yengillatish tarbiyaviy tamoyillarga hamisha ham to'g'ri kelavermasligi, afsuski, ancha kech payqaldi. Ta'lim-tarbiya jarayonini haddan ortiq yengillatish katta bolaga ovqatni chaynab berishga o'xshaydi.*

Kalit so'zlar: *Adabiyot, ta'lim, samarali, asar tahlili, dars jarayoni, kamolot, nazariya;*

Ta'lim mazmunini tashkil etadigan o'quv rejasi, ta'lim konsepsiyasi va standarti, dastur, darslik, metodik qo'llanma singari vositalar o'qituvchi shaxsi bilan muvofiqlashgan holdagina o'qitish kechimi samarali bo'ladi. Chunki o'quv jarayonining qanday ma'no-mazmun kasb etishi bevosita o'qituvchining shaxsi, uning saviyasi, bilimi va mahoratiga bog'liq. Jamiyat va ta'lim jarayonidagi o'zgarishlarni ro'yobga chiqaradigan ham, o'quvchi bilan bevosita yuzma-yuz turadigan ham o'qituvchi. Hech kimga sir emaski, umumta'lim maktablarida yigirmadan ortiq o'quv fani o'rganiladi. Ularning ko'pchiligi bevosita o'quvchi tafakkurini o'stirish, bilim berish maqsadiga yo'naltirilgan. Ayrim fanlar esa bolaga kasb-hunar o'rgatishga xizmat qiladi. O'quv fanlari orasida faqat adabiyot bevosita bolaning ko'ngli, uning ruhiyati va ma'naviyatini kamolga yetkazish vositasi hisoblanadi. Adabiyot darslari mutaxassis shakllantirish uchun emas, shaxs ma'naviyatini tarbiyalashga xizmat qiladi. Shu bois adabiy ta'lim jarayonida sof adabiyotshunoslikdan bilim berish emas, balki, inson ko'nglini tarbiyalash ustuvor bo'lmog'i maqsadga muvofiqdir. Adabiyot darslarida badiiy asarlar tahlil qilinib, qahramonlarning xatti-harakatlari muhokama etilish jarayonida o'quvchilar odam va olam sirlarini o'rganadilar, asar muallifi va adabiy qahramonlar timsolida insonni kashf etadilar, oxir-oqibat navqiron fuqaro o'zligini anglay boshlaydi. O'zligini anglagan, mustaqil nuqtai nazariga ega bo'lgan odam o'z taqdirini boshqalar hal qilib yuboraverishiga yo'l qo'ymaydi.

Adabiyot darslarini tashkil etishda esa o'quvchini ezgu ma'naviyatli shaxs sifatida shakllantirish uchun ta'limning quyidagi tamoyillari yetakchilik qiladi: – dars tartibini o'zgartirish. Bunga ko'ra darslar an'anaviy yo'sinda, ya'ni tashkiliy qism, uy vazifasini so'rash va uni mustahkamlash, yangi dars bayoni va uni mustahkamlash, uyga vazifa berish tarzida amalga oshirilmaydi. Dars jarayoni dasturda taqdim etilgan yangi asar ustida ishlanayotganda, o'quvchilarning avvalgi bilimlari, hayotiy tajribalariga tayangan holda bahsli-munozarali savollar berish va o'quvchilarning mustaqil ishlashlarini ta'minlash asosida tashkil etiladi.

– o'qitishning hayot bilan aloqadorligi. An'anaviy ta'limda darslarning hayot bilan aloqadorligini ta'minlash o'qituvchining vazifasi hisoblanadi. O'quvchining ma'naviy kamolotiga qaratilgan darslarda hayotiy hodisalar asosida fanning tushuncha va qonuniyatlarini ularning o'zlari o'zlashtiradilar, nazariyadan yana hayotga qaytadilar.

– o'quvchiga mustaqil faoliyat uchun topshiriqlar berish. Adabiy ta'limni uyushtirishning bu tamoyilida uy vazifasini so'rash har xil mustaqil ishlarni yalpi yoki guruh tarzida bajartirish orqali amalga oshiriladi. Yangi mavzuni o'zlashtirishga ham o'quvchilar topshiriqlarni mustaqil bajarish asnosida, ya'ni o'zi mehnat qilgan holda erishadi. Mustaqil ishlar ijodiy yoki yarim ijodiy tarzda taqdim etiladi. 3 – 4 daqiqada bajariladigan qisqa muddatli mustaqil ishlar ham o'quvchilarni faollashtiradi; – ta'limni individuallashtirish. Maktab adabiyot darslari jarayonini individuallashtirish bilimlarni o'zlashtirishda bo'shliq bo'lishiga yo'l qo'ymaslik uchun o'quvchilarning har biri bilan maksimal darajada alohida ishlashdan iboratdir. Har bir o'quvchi bilan alohida ishlashda uning individual xususiyatlari, bilim o'zlashtirishdagi o'ziga xosligi, xotirasi, o'zlashtirish darajasi, xarakteri va qiziqishlari albatta, inobatga olinishi shart;

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR :

1. Matjonov S. Maktabda adabiyotdan mustaqil ishlar. – T.: «O'qituvchi», 1996. 208 b.
2. Yo'ldoshev Q, Madayev O. Adabiyot o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 1999.
3. Xusanboyeva K. Adabiy ta'limda mustaqil fikrlashga o'rgatish asoslari. – Toshkent, 2003
4. B.To'xliyev. "Adabiyot o'qitish metodikasi". Toshkent-2010.